

ПРАВА НА ВОЛЮ

№4 (233)
2008

Праваабарончы бюлетең

Спыніць перасъслед моладзі!

ПРАВААБАРОНЧЫ ЦЭНТР "ВЯСНА"
ВЫКАЗВАЕ РАШУЧЫ ПРАТЭСТ
СУПРАЦЬ ПАЛІТЫЧНА МАТЫВАВАНЫХ
ВЫКЛЮЧЭНЬЯУ СТУДЭНТАЎ

На працягу апошняга месяца па палітычна матываваных падставах былі адлічаныя: Зыміцер Жалезынічэнка – з 3 курсу матэматычнага факультэту Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэту; Кацярына Салаўёва – з 2 курсу гістарычна-філалагічнага факультэту Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэту; Фёдар Чаранкоў – з 1 курсу Мазырскага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Івана Шамякіна, Франак Вячорка – з 3 курсу факультэту журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэту; Антон Каліноўскі – з 1 курсу перакладчыцкага факультэту Менскага лінгвістычнага ўніверсітэту.

Зыміцер Жалезынічэнка, Кацярына Салаўёва, Франак Вячорка і Антон Каліноўскі зьяўляліся пасыпляковымі студэнтамі, мелі высокі сярэдні бал, таму іх адлічэнье з ВНУ мы расцэньваем як перасъслед у сувязі з актыўнай грамадзка-палітычнай дзеянасцю і ўзделам у апазіцыйных палітычных партыях і руках.

Кацярыну Салаўёву адлічалі два разы, прычым пасьля першага адлічэння яна была ўзноўленая ва ўніверсітэце пад цікам грамадзкасці. У адносінах да яе ўзбуджаная крымінальная справа па арт. 193.1 Крымінальнага кодэксу, які прадугледжвае адказнасць за дзеянасць ад імя незарэгістраванай грамадзкой арганізацыі.

Зыміцер Жалезынічэнка таксама двойчы быў адлічаны з ўніверсітэту; першас адлічэнне суд прызнаў незаконным, а пасьля другога адлічэння хлопца ў тэрміновым парадку прызвалі ў войска. Судовае разбіральцтва адносна законасці прашэння адміністрацыі ўніверсітета пакуль не адбылося.

Франак Вячорка і Антон Каліноўскі быў адлічаны з ВНУ пасьля адбыцца адміністрацыйных арыштав пасьля акцыі ў пратэсту ў студзені 2008 году. Адбыванье арыштав падчас сесіі не дазволіла ім своечасова здаць іспыты, што было расцэненае як "акадэмічная непасыпляховасць".

(Працяг на стар. 6)

Праваабарончыя матэрыялы
можна таксама прачытаць
на сайтах: www.spring96.org;
www.charter97.org; www.baj.ru

Менск, 25 лютага.

А памяць будзе жыць вечна...

23 лютага на стала Ірыны Казулінай – вядомай грамадзкай дзяячкі, вернага спадарожніка і паплечніка палітвязня, былога кандыдата ў прэзідэнты Беларусі, рэктара Белдзяржуніверсітэту, старшыні Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) Аляксандра Казуліна...

У Беларусі ўсе ведаюць, якая цесная і сардечная павязь звязвае Ірыну і Аляксандра Казуліна. Было вядома і пра тое, што сп-ні Ірына даўно і цяжка хварэе, але яна падтрымала жаданьне свайго мужа пайсыці на змаганьне з ненавіснай дыктатурай, змаганьне з вельмі невялікай надзеяй на перамогу... Зразумела, адразу ж паўстала пытаньне аб дазволе Аляксандру Казуліну выйсці з турмы на развітаньне з каханай жонкай. І ў гэтай звычайнай, агульначалавечай сітуацыі, якая працісана ў заканадаўстве, беларускія ўлады павялі сябе па-дзікунску. Пачаліся гульні, у якіх, зразумела ж, прыняла ўздел і першая асоба дзяржаўы, прычым Аляксандар Лукашэнка, ад якога залежала ўсё, павёў сябе асабліва цынічна, і фактычна адмовіў вязнню сумненія, свайму асабістаму ворагу, як ён лічыць, у праве апошняга развітаньня...

Грамадзяне Беларусі з жахам назіралі за tym, як развязваюцца падзеі. 25 лютага ўвечары выйшлі на Кастрычніцкую плошчу сталіцы на жалобную

(Працяг на стар. 7)

Андрэй КЛІМАЎ:

"Першае – мне трэба адчуць сябе свабодным"

**16 лютага а 6-й раніцы
цягніком Калінкавічы-Менск
дахаты ў Менск прыехаў
былы палітязень**
**Андрэй Клімаў. На вакзале
яго сустракалі маці, жонка,
актыўісты апазіцыі,
сябры і журналісты.**

Адносна свайго вызвалення Андрэй Клімаў сказаў: "Зусім мне не зразумела. Я сядзеў, піў гарбату з сябрамі. Мне выклікаў начальнік атраду і сказаў хуценька сабраца. Я пытаю, а што, куды? А ён кажа: "На этап". Адзін з маіх сяброў кажа, што ў гэты час этапаў няма. Хутчэй за ўсё, пойдзеш ты ўсьлед за сваім сябрамі. Выходжу на кантрольна-прапускны пункт, а мне начальнік установы паведамляе, што гэта "гуманній акт прэзідэнта, вы вольныя". Усё. Атрымайце вашы гроши, рэчы і дадому. Я прысеў. Кажа: "Вы што, не верыце?" Я кажу: "Не".

Па спыненні тэрміну мне вызвалілі. Я падпісаў паперу, што азнаёмлены з прадпісаньнем міністэрства ўнутраных справаў – вызваліць па атрыманыні паперы, што тэрмін мне ўжо спынены. Указ быў падпісаны 11 лютага. Я спадзяюся, што гэта тэндэнцыя захаваеца. Я вельмі хачу, каб Аляксандар Казулін

Андрэй КЛІМАЎ з жонкай. Фота з архіву:

і Аляксандра Зьдзівіжкоў хутчэй вышлі на волю".

У даведцы, якую выдалі Андрэю Клімаву, гаворыцца, што 15 лютага ён вызвалены адпаведна з указам прэзідэнта аб памілаванні ад 11 лютага і што Андрэй Клімаў вызвалены ад далейшага адбывання пакарання.

Нагадаем, А.Клімаў быў зняволены ў трэці раз 3 красавіка 2007 года. Ён быў асуджаны 1 жніўня 2007 года Цэнтральным судом Менску да двух гадоў пазбаўлення волі з ад-

бываннем пакарання ў папрачай калоніі ўзмоцненага рэжыму.

Пра свае планы на будучасе Андрэй Клімаў сказаў: "Я яшчэ не адчуваю сябе свабодным чалавекам. Першае, мне трэба адчуць сябе свабодным. Потым мне трэба па-нармальному абняць свою жонку, дзяцей. Пагутарыць з мамай, сустракца з сябрамі, прысыці па родным горадзе. Перадаць прывітаныне ўсім, каго ведаю. І калі я адчую сябе свабодным, можна казаць пра планы на будучыню".

Гэта адмоўны досьвед

22 лютага выйшаў на волю Аляксандар Зьдзівіжкоў, журналіст, якога пакаралі трymа гадамі калоніі за публікацыю карыкатураў на прарока Мухамеда. Калегія Вярхоўнага суда пераглядзела прысуд і паменшыла пакаранне журналісту да трох месяцаў, якія Аляксандар Зьдзівіжкоў ужо адсядзеў.

Вось што Аляксандар Зьдзівіжкоў распавёў пра тое, як апянуўся на свабодзе: "Мяне з рэчамі выклікалі з камеры, але я не выключаў, што павяzuць у калонію. Потым стала зразумела, што афармляюць выхад на волю. Але проста за дзверы выйсці не далі. Насуперак маёй волі вывезылі з ізолятару ў "газелі" з цёмынмі вокнамі на вакзал. Але ў Барысаў да маці я пакуль не паехаў, бо почываюся дрэнна. За тры месяцы турмы стаў горш чуць, бачыць і страціў палову зубоў".

Нагадаем, яго спачатку ўтрымлівалі ў турме КДБ "амерыканка", а потым у съследчым ізолятары на Валадарскага. Тыдзень вязень правёў і ў рэспубліканскім турэмным шпіталі. Вось якія высновы Аляксандар Зьдзівіжкоў зрабіў пасля трох месяцаў за картамі:

"Шкаду змарнаваных часу і здароўя. Згодны з Салжаніцыным і Шаламавым, якія казалі, што чалавеку лепш пазыбягаць турэмнага

Фота з архіву

і лагернага досьведу. Гэта адмоўны досьвед. Я няшмат там пабыў, ня думаю, што ў мяне будуць незваротныя змены психікі. Але калі б адсядзеў два-три гады, то такога не выключаю".

...Вызваліць усіх палітзняволеных

Міжнародная праваабарончая арганізацыя "Рэпарцёры бяз межаў" вітае датэрміновае вызваленне былога рэдактара газеты "Згода" Аляксандра Зьдзівіжкова.

У заяве арганізацыі адзначаецца, што і першы вырас Вярхоўнага суда Беларусі ў дачыненні да журналіста (тры гады зняволенія), і другі (тры месяцы), зьяўляюцца "цалкам несправядлівымі". Праваабаронцы таксама адзначаюць пагаршэнне стану здароўя Зьдзівіжкова ў часе адбыцця турэмнага пакарання.

Як вынікае з заявы міжнароднай праваабарончай журналістскай арганізацыі, пакаранне Аляксандра Зьдзівіжкова мела "выключна палітычную мэтаваць".

"Рэпарцёры бяз межаў" вітаюць таксама датэрміновы выхад на волю напрыканцы мінулага тыдня грамадзкага актыўіста Андрэя Клімава.

Арганізацыя адзначае, што "жэст беларускіх уладаў можа спрыяць паляпшэнню дачыненіяў з Еўрасаюзам", аднак "для нармалізацыі стасунку Менску патрэбна вызваліць усіх палітзняволеных".

"Рэпарцёры бяз межаў", як і раней, патрабуюць ад беларускіх уладаў гарантаваць сваім грамадзянам іх асноўныя базавыя права, у тым ліку права свабоды друку.

Алесь БЯЛЯЦКІ:

"Улады ўзялі курс на зынішчэнне беларускай культуры і мовы"

21 лютага многая краіны съвету адзначаюць Міжнародны дзень роднай мовы. Гэтае съвята абвешчана Генеральнай канферэнцыяй ЮНЭСКА ў 1999 годзе. З гэтай нагоды на Беларусі праводзяцца дзясяткі мерапрыемстваў, мэта якіх – зьвярнуць увагу грамадзтва на трывожнае становішча з мовай у краіне, знайсці шляхі па стварэнні годных умоваў для функцыянальнасьці беларускай мовы ў дзяржаве.
У Менску прыйшла прэс-канферэнцыя на тэму "Агульнанацыянальная дыктуюка як форма падтрымкі беларускай мовы і беларускай школы і адзначэння 90-годдзьдзя БНР". У мерапрыемстве бралі ўдзел старшыня Саюзу беларускіх пісьменнікаў Алесь Пашкевіч, старшыня ПЭН-Цэнтру Уладзімір Някляеў, старшыня ЗБС "Бацькаўшчына" Аляксей Марачкін, кіраунік ТБМ Алег Трусаў і ТБШ Алесь Лозка, старшыня Беларускай асацыяцыі журналістаў Жана Ліцьвіна, віце-прэзідэнт Міжнароднай федэрэцыі правоў чалавека Алесь Бяляцкі, аўтарытэтныя вучоныя, грамадзкія дзеячы, журналісты. Пра дыскрымінацыйную палітыку, якую праводзяць дзяржаўныя чыноўнікі ў дачыненні да роднай мовы раказвае Алесь БЯЛЯЦКІ.

У краіне працягваецца палітыка абмежаваньня правоў беларускамоўных грамадзянаў. Працэс русіфікацыі падтрымліваецца дзяржаўнымі структурамі. Парадакальная ситуацыя, калі мова тытульнай нацыі краіны – беларуская – знаходзіцца ў нераўнаправным становішчы з рускай мовай, склалася яшчэ ў часы Савецкага Саюзу. Зараз, калі А.Лукашэнка і ягоныя чыноўнікі бацаць ідэалагічныя карані сёньняшняй беларускай дзяржавы ў Савецкім Саюзе, яны працягваюць працэс абмежаваньня сферы ўжываньня беларускай мовы.

У 2007 годзе на беларускай мове навучалася 21,5% школьнікаў, прычым колькасць беларускамоўных школаў ды класаў пастаянна змяншаецца. У 1993/1994 навучальным годзе на беларускай мове навучаліся 76% першакласнікаў, а ў 2006/2007 — толькі 18,6%. Адпаведныя паказчыкі па Менскай вобласці — 92,6% і 31,9%, па Менску — 58,6% і 2,2%. Як адзначае старшыня "Та-

варыства беларускай школы" Алесь Лозка, "штогод мы гублем больш за 100 беларускамоўных школаў па ўсёй рэспубліцы". І гэта нягледзячы на то, што пераважная большасць беларусаў падчас перапісу 1999 году (85,6%) і палякаў (57,6%) назвалі беларускую мову роднай.

У 2006-2007 навучальным годзе Міністэрства адукацыі скасавала вывучэнне гісторыі Беларусі на беларускай мове ў школах з рускай мовай навучаньня.

Адукацыйныя ўстановы не спрыялі адкрыццю новых беларускамоўных школаў і дзіцячых садкоў. У выніку на ўсе грамадзяне ў Менску і Гародні, якія жадаюць навучаць дзяцей па-беларуску, атрымалі такую магчымасць. Акцыя ж рэкламавання дзіцячых садкоў з беларускай мовай выхаваньня ў Гародні праз гукавыя ролікі ў трапейбусах, якую пачало там абласное аддзяленне "Таварыства беларускай мовы", была спыненая ўладамі на той падставе, што зъмест такоі рэкламы

неабходна ўзгадняць з гарадзкім аддзелам адукацыі.

Міністэрства адукацыі зъмяніла праграмы вывучэння беларускай літаратуры, фактычна забаранішы па ідэалагічных прычынах творы некаторых беларускіх пісьменнікаў, чыя грамадзянская пазіцыя не супадала з праўладнай. З праграмаў сярэдніх сьпецыяльных і вышэйших навучальных установаў краіны быў выведзены курс «Беларусазнаўства»; адменена выкладанье гісторыі і географіі Беларусі на беларускай мове ў школах з рускай мовай навучаньня; выкладанье курса «Беларуская мова: прафесійная лексіка» ў ВНУ было зроблены неабавязковым; уведзеная забарона на афіцыйныя сустэрэзы з пісьменнікамі, членамі "Саюзу беларускіх пісьменнікаў" ва установах культуры і адукацыі.

1 верасня ў адказ на працэс русіфікацыі шэраг моладзевых арганізацый ды інтэрнэт-праектаў правялі інфармацыйную акцыю "Хочам вучыцца па-беларуску!": адбыліся флэш-мобы, імпрэзы ды віншаванне першакласнікаў у школах з беларускай мовай навучаньня.

Чыноўнікі працягвалі своеасаблівую трактоўку двухмоўя, замацаванага ў Канстытуцыі. Вельмі часта ў адказ на звароты ў дзяржаўныя ўстановы на беларускай мове яны адказвалі на рускай, тлумачачы гэта сваім правам адказваць на любой з дзяржаўных моваў. Але, відавочна, што гэта абмяжоўвае права на выбар мовы грамадзянаў, якія з'явіліся на той ці іншай мове. Сутнасць дзяржаўнага білінгвізму заключаецца ў шанаванні любой з моваў, на якой размаўляе, з'явіліся ў дзяржаўныя ўстановы грамадзянін. Зыходзячы з гэтага, лагічна, каб грамадзяне атрымлівалі адказы з дзяржаўных установаў на мове свайго звароту.

Падчас судовага працэсу па аблескірданні адмовы ў реєстрацыі Грамадзкага праваабарончага аўяднання "Вясна", які адбыўся ў Вярховым судзе ў каstryчніку, праваабаронцы заявілі пратэст у сувязі з тым, што адмова ў реєстрацыі Міністэрствам юстыцыі была зроблена па-руску, нягледзячы на то, што дакументы падаваліся на беларускай мове. На распарадчым паседжанні чыноўнік міністэрства заявіў, што ён на бачыць неабходнасць прадстаўляць дакумент на беларускай мове, але судзьдзя вымушаная была пагадзіцца з прэтэнзіямі праваабаронцаў і абавязала чыноўніка перакласці дакумент на беларускую мову.

Паказальны выпадак нешанавання моўных правоў з боку дзяржаў-

(Працяг на стар. 7)

На адной з акцыяў у абарону беларускай мовы. Фота з архіву.

"Ніякіх буйных сумай мы не атрымлівалі..."

Куды зынікаюць гроши, адсуджаныя чыноўнікамі ў журналістаў?

Мікалай Чаргінец паабяцаў пералічыць сродкі, адсуджаныя ў выдаўца "Новага часу" і журналіста Аляксандра Тамковіча, на лячэнне псіхічна хворых людзей: "Я ў "Народнай волі" прачытаў, што яны заклапочаныя тым, што ў нас сё больш людзей хварэюць на псіхічныя захворванні", — не аднойчы заяўляў сп. Чаргінец прадстаўнікам СМІ.

Зыск Мікалая Чаргінца да журналіста Аляксандра Тамковіча і выдаўца газеты "Новы час" папоўніў сьпіс самых "дарагіх" зыскаў з боку дзяржаўных службочаў да недзяржаўных выданняў. Такім чынам, у гэтым шэрагу сёньня:

— зыск дзяржсакратара Савету бясьпекі Віктара Шэймана да газеты "Навіны" ў 1999 годзе (сума кампенсацыі з рэдакцыі і журналіста Сяргея Аніські — каля 50 тыс. даляраў);

— зыск былога старшыні Камітэту дзяржкантролю Анатоля Тозіка да газеты "Наша свобода" ў 2002 г. (сума кампенсацыі з рэдакцыі і журналіста Міхаіла Падаляка — каля 56 тыс. даляраў);

— зыск былога старшыні Белтэлерадыёкампаніі Ягора Рыбакова да "Народнай волі" ў 2003 г. (сума кампенсацыі з рэдакцыі, журналісткі Марыны Коктыш і былой супрацоўніцы БТ Элеаноры Язерской — каля 24 тыс. даляраў);

— зыск дэпутата Нацыянальнага Сходу Сяргея Гайдукевіча да той жа "Народнай волі" ў 2005 г. (сума кампенсацыі — каля 45 тыс. даляраў);

— зыск старшыні Дзяржаўнага мытнага камітэту Аляксандра Шпілэўскага да рэдакцыі газеты "Комсомольская правда" в Беларуссии" ў 2006 г. (сума кампенсацыі — каля 27 тыс. даляраў);

— зыск былога кіраўніка галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення Адміністрацыі прэзідэнта РБ Алега Праляскоўскага да рэдакцыі газеты "Народная воля" і журналісткі выдання Марыны Коктыш у 2007 г. (сума кампенсацыі — каля 15 тыс. даляраў).

— зыск старшыні камісіі Савету Рэспублікі па міжнародных справах і нацыянальнай бясьпецы Мікалая Чаргінца да выдаўца газеты "Новы час" і журналіста Аляксандра Тамковіча (сума кампенсацыі — каля 24 тыс. даляраў).

Журналісты яшчэ спрабуюць абскардзіць рашэнніе Першамайскага раённага суда ў вышэйших інстанцыях — праўда, пакуль што беспасляхова.

А які лёс грашовых кампенсацыяў, раней адсуджаных іншымі высокімі чыноўнікамі ў недзяржаўных выданняў?

Гроши

ШЭЙМАНА

У 1999 годзе цяперашні дзяржсакратар Савету бясьпекі Віктар Шэйман адсудзіў у журналіста Сяргея Аніські і газеты "Навіны" каля 50 тысячай даляраў. Сяргей Аніська, з якога на працягу сямі гадоў судовыя выканаўцы спаганялі гроши, ня ведае, як іх паслья выкарыстаў зыскоўца.

"Калі не памыляюся, то адсуджаныя гроши Шэйман меў намер аддаць унейкі дом ці інтэрнат для інвалідаў вайны, — гаворыць Сяргей Аніська. — Але я ня ведаю адресу гэтага дома. Справа ў тым, што па рашэнні суда гроши трэба было пералічыць на адпаведны рахунак, але што хаваецца за лічбамі рахунку — невядома".

Па словам С. Аніські, на працягу сямі гадоў з яго пенсіі штомесяц вылічвалі па 30 працэнтаў. Куды падзелася маёмасьць, канфіскаваная ў яго па рашэнні суда, С. Аніська таксама ня ведае: "Мне адзін знаёмы расказваў, што ў Менску ёсьць съпеціяльны склад-крама, дзе захоўваецца, а потым прадаецца ўся канфіскаваная па рашэнні суда маёмасьць. Але шырокай рекламы гэтай крамы няма. Калі верыць таму, што мне распавядалі, туды прыходзіць даволі вузкае кола людзей..."

Гроши

ТОЗІКА

У 2002 годзе суд частковая задаволіў зыск былога старшыні Камітэту дзяржкантролю Анатоля Тозіка, абавязаўшы журналіста Міхаіла Падаляка і газету "Наша свобода" выплаціць яму за "зыняважаныя гонар і годнасць" суму, эквівалентную 56 тысячам далярам. Прадстаўнік Анатоля Тозіка ў дадатках да зыску ўдакладнілі, што грашовую кампенсацыю трэба пералічыць на звязрэнніе будаўніцтва шпіталю ў Пінскім раёне.

Цікава, што Анатоль Тозік дараў доўг журналісту Міхаілу Падаляку.

"З мяне гроши Тозік так і не спагнаў. Калі мяне гвалтоўна дэпартавалі, я казаў, што не могу зъехаць з Беларусі, бо яшчэ павінен выплаціць гроши Тозіку. А ў адказ пачуў, што мяне ўсе даўгі дараўалі..."

А ў "Нашай свободы", наколькі я памятаю, апісалі маёмасьць, арыштавалі банкаўскі рахункі. На маю думку, для дзяржавы выгадней было б зрабіць наадварот — калі судом вызначаная нейкая сума да выплаты, то дайце магчымасць зарабіць гроши і заплаціць па рахунках. Але нешта ў

галоўах беларускіх чыноўнікаў ня так спрацоўвае, калі яны не разумеюць такіх простых рэചаў..."

Гроши

РЫБАКОВА

У 2004 годзе суд абавязаў газету "Народная воля" былую тэлевядучую Элеанору Язерскую і журналістку Марыну Коктыш выплаціць каля 45 тысячай долараў па зыску Ягора Рыбакова, які ў той час узнічальваў Белтэлерадыёкампанію.

Праз некаторы час Ягора Рыбакова арыштавалі. Цяпер ён адбывае пакараньне ў Шклousкай калоніі строгага рэжыму. Не выключана, што за кошт "Народнай волі" Рыбакоў часткова разлічыўся з дзяржавай — па рашэнні Вярхоўнага суда ён павінен быў выплаціць Белтэлерадыёкампаніі 212 мільёнаў рублёў, а таксама заплаціць дзяржпоштіну ў памеры 21 мільёна беларускіх рублёў. Аднак пацвердзіць ці зняпраўдзіць гэтыя здагадкі аўтарам дасьледавання не удалося.

Гроши

Гайдукевіча

У 2005 годзе дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Сяргей Гайдукевіч па рашэнні суда спагнаў з "Народнай волі" каля 45 тысячай даляраў за маральны ўрон ад публікацыі, прысьвечанай яго нібыта супрацоўніцтву з рэжымам Саддама Хусейна.

У сваіх шматлікіх інтэрв'ю Гайдукевіч не аднойчы паўтараў: "Мяне не цікавіць адсуджаныя ў "Народнай волі" гроши. Я асабіста не дакрануся ні да цэнта. Ёсьць бяздомныя, ёсьць дзеци, якіх трэба падтримліваць. Я дэпутат, у мяне ёсьць дзясяткі школ, людзей, якія звязратаюцца па дапамогу. Я паступлю па-чалавечы... Кожная капейка будзе выплатоўвацца адкрыта..."

Пазней у каментары інтэрнэт-выданню "Салідарнасць" С. Гайдукевіч паведаміў, што не будзе пералічваць гроши ў нейкую адну установу.

Мы вырашылі яшчэ раз удакладніць, дзе гэтыя гроши.

"А навошта вам гэта, і чаму раптам ізноў узвікла гэтае пытаньне? — зыдзіўся С. Гайдукевіч. — Я ж ужо дзесяць разоў адказваў на гэтае пытаньне, называў усё, навошта яшчэ раз буде паўтараць? Тым больш што мяне гэтая тэма не цікавіць. Надакуцьла адказваць на адны і тыя ж пытанні!"

Паслья гэтага сп. Гайдукевіч паклаў трубку.

Дарэчы, у лютым 2006 году Гайдукевіча называлі самым багатым кандыдатам у прэзідэнты. Сродкі масавай інфармацыі са спасылкай на прадстаўленыя ў Цэнтры выбаркам дадзеныя паведамлялі, што яго сукупны гадавы даход склаў 142.947.228 рублёў. У гэтую суму ўваходзілі заробак, пенсія, прыбытак ад продажу аўтамабіля і "кампенсацыя маральнага ўрону" праз суд, выйграны ў "Народнай волі".

Гроши Шпілеўскага

У 2006 годзе старшыня Дзяржаўнага мытнага камітэту Аляксандр Шпілеўскі падаў зыск да газеты "Комсомольская правда" в Беларуссии". Сума кампенсацыі на карысць дзяржслужбовца склада калія 27 тысячай даларава.

Прэс-служба Дзяржаўнага мытнага камітэту паведаміла, што кіраўнік ведамства на гэтыя гроши набыў дзеяўцімесны мікраўтобус "Lublin", які падараў Смаргонскай школе-інтэрнату для сіrot і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў.

Дырэктарка школы-інтэрнату паведаміла нам, што Аляксандр Шпілеўскі таксама пералічыў гроши для набыцця трэнажораў. "Канешне, мы вельмі задаволеныя гэтым фактам", — сказала яна.

Гроши Праляскоўскага

Ня так даўно газета "Народная воля" і журналістка Марына Коктыш разлічліся з бытым кіраўніком галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення Адміністрацыі прэзідэнта — памочнікам прэзідэнта Алегам Праляскоўскім. У зыску сп. Праляскоўскі адразу пазнаўчы, што мае намер усе гроши (а гэта прыблізна калія 30 мільёнаў беларускіх рублёў) за так званы маральны ўрон пералічыць на рахункі двух дзіцячых дамоў — Ждановіцкага съпецыяльнага дашкольнага і дзіцячага дома № 6 горада Менска. Мы патэлефанавалі ў абодва дзіцячыя дамы.

Галоўны бухгалтар Ждановіцкага дзіцячага дома зьдзіўлена перапытала: "А хто таік гэты Алег і чаму ён павінен нам пералічыць нейкія гроши? Мы пра гэта нічога ня ведаем... Былі нейкія гроши — прыблізна калія 300 тысячай з нечым беларускіх рублёў. А каб разлік на мільёны — такога не было...".

У дзіцячым доме № 6 Менску таксама сказаў, што ніякіх "выпадковых" грошаў да іх не паступала. "Ніякіх буйных сумай мы не атрымлівалі. У нас крыху мяняліся разылковыя сістэмы, таму тое, што да нас прыходзіла, мы накіроўвалі назад, але гэта было толькі адзін раз і гаворка ішла пра суму ў 240 тысячай. А вялікіх мільённых сумай не было...".

Магчыма, былы кіраўнік галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення пакуль прости не пасылеў выкарыстаць суму спагнанай кампенсацыі?

**Вера ТАРАСАВА,
съпецыяльна для www.baj.by**

Узмацніўся ціск на незалежныя СМІ

"Камітэт абароны журналістаў" — пра сітуацыю ў Беларусі

**Міжнародная арганізацыя
"Камітэт абароны
журналістаў" апублікавала
штогадовую справаздачу
за 2007 год пад загалоўкам
"Атакі супраць прэсы".
З дакументу вынікае,
што за мінулы год
падчас выканання сваіх
абязьцяў загінулі
65 журналістаў,
наибольш за апошнія
13 гадоў.**

Самым небяспечным месцам працы для журналістаў быў Ірак, дзе летась загінулі 32 журналісты, а таксама Самалі, Пакістан, Шры Ланка, Эрытрэя, Гаїці. Паводле справаздачы, у дзясятках іншых краінаў сьвету, акрамя забойстваў, журналісты былі аб'ектамі розных формаў пераследу: зьбіцца, нападаць, зняволенія і прыцягненьне да судовай адказнасці.

Паводле справаздачы "Камітэт абароны журналістаў", цягам 2007 года, беларускія ўлады, у прыватнасці ўзмацнілі кантроль за інтэрнэтам. Савет Міністраў ухваліў закон, які пад выглядам барацьбы з парнаграфіяй ды інфармацыяй небяспечнай для грамадзкага падрадку, дазваляе супрацоўнікам КДБ кантроліраваць сеців, інтэрнэт-кафе і блакаваць доступ да інтэрнэт-сторонак. На беларускім дзяржаўным радыё і тэлебачанні насамрэч няма незалежнай інфармацыі, а ўлады пільна кантролююць апошнія недзяржаўнія, друкаваныя выданні, гаворыцца ў справаздачы.

У Беларусі амежаваныне выхаду незалежных выданьняў вельмі часта адбываецца шляхам зрыву

дамовы паміж друкарні і газетай альбо паміж поштай і газетай. У выніку адмовы друкавання пачярпела газета "Віцебскі кур'ер", а "Белпошта" і "Саюздрук" адмовіліся распаўсюджваць агулам 16 незалежных выданьняў, такіх, як "Народная воля", "Наша Ніва", Свободные новості плюс" і інш. Летась у жніўні міліцыя ўварвалася ў офісы "Народнай волі", канфіскавала кампьютары ды іншае абсталівалыне. Падчас аналагічнага рэйду на рэдакцыю газеты Партыі камуністай беларускай "Товарыщ" былі канфіскаваныя 10 тысячаў асобнікаў выданьня, у якім была зьмешчаная інфармацыя пра запланаваную акцыю апазіцыі.

"Камітэт абароны журналістаў" згадвае розныя формы пераследу беларускіх журналістаў, арышты паводле самых дробных і неканкрэтных абвінавачанняў кшталту "хуліганства і брыдкаслоўе" альбо адсутнасць акрэдытациі. У прыватнасці за спробу асьвятлення мясцовых выбараў у студзені, з выбарчых участкаў у Менску і Віцебску былі выгнаныя журналіст "Народной волі" Валеры Шчукін і фатограф Юры Дзядзінкін. У чэрвені той жа Шчукін нібыта за образу сяброў выбарчага камітэту, быў пакараны штрафам амаль у паўтара мільёна рублёў.

У дакумэнце адзначаецца, што на парушэнні свабоды прэсы ў Беларусі шэраг разоў зьевярталі ўвагу міжнародныя інстытуты, у прыватнасці кіраўнік Парламенцкай Асамблеі Рады Еўропы Рэн ван дэр Ліндэн. З гэтай жа прычыны летась часткова дзякуючы крытыцы з боку Беларускай асацыяцыі журналістаў, Беларусь не атрымала месца ў Радзе правоў чалавека ААН.

"Над намі павесілі "дамоклаў меч" Вярхоўны суд пакінуў у сіле папярэджаныне КХП БНФ

6 лютага судзьдзя Вярхоўнага суда Беларусі Валеры Самалюк вынес рашэнне паводле пазову Кансерватыўна-хрысьціянскай партыі да Міністэрства юстыцыі. Папярэджаныне, зробленае партыі міністэрствам, застаецца ў сіле.

Нагадаем, 6 сінёкня 2007 году Міністэрства юстыцыі вынесла КХП БНФ пісьмовае папярэджаныне за распаўсюд звароту да службовых асобаў, выканкамаў, установаў адукациі, органаў юстыцыі, пракуратуры ды іншых: "Асіміляцыя — злачынства супраць чалавечтва". Міністэрства юстыцыі палічыла, што ў лісціце ўтрымлівае тэндэнцыйную інфармацыю ў дачыненіі да палітыкі Расійскай Федэрэцыі".

Прадстаўнікі КХП БНФ Сяргей Папкоў, Валер Буйвал ды іншыя прасілі правесьці лінгвістычную экспертызу звароту. Яны спрабавалі пераканаць суд, што ў тэксце

няма суб'екту абразы, паклёпу, што нікто з нібыта пакрыўдженых "грамадзянаў Расійскай Федэрэцыі" не зьевяртаўся з абурэннем.

Прадстаўнікі Міністэрства юстыцыі, начальнік аддзелу грамадзянскіх аўяднанняў сп. Печкуроў так і не назваў абражаны суб'ект і не ўдакладніў, хто канкрэтна абураўся, чые нацыянальныя пачуцці былі закранутыя.

Але абскардзіць пісьмовае папярэджаныне Міністру да КХП БНФ не ўдалося. Выканалічы сакратар КХП БНФ В.Буйвал распавёў: "Над намі павесілі "дамоклаў меч", каб мы ня рыпаліся. Мы ж сур'ёзныя людзі, палітычна арганізацыя з 20-гадовай гісторыяй, мы па-філасофску ставімся да гэтага. Мы будзем дзеянічнічаць у адпаведнасці са сваім статутам, як гэта мы рабілі і раней".

Нагадаем, што пасылья двух папярэджаньняў афіцыйныя ўлады могуць распачаць працэдуру ліквідацыі партыі.

Франак ВЯЧОРКА:

"Я не ўпісаўся ў новую канцэпцыю журфака"

15 лютага стала вядома, што вядомы моладзеўскі актыўіст Франак Вячорка адлічаны з факультetu журналістыкі Белдзяржуніверсітету за нібыта "акадэмічную непасльпяхавасць". Вось што распавядае сам Франак:

"А 10-й раніцы 15 лютага дэкан факультetu журналістыкі БДУ Сяргей Дубовік ня без сарказму паведаміў мне, што загадам рэктара універсітetu за подпісам прарэктара я адлічаны з вучобы за "акадэмічную непасльпяхавасць".

Закончыўшы коласаўскі ліцэй у 2005 годзе, я паступіў на журфак на дзённае бюджетнае аддзяленне. Два з паловай гады вучыўся хораша, меў дыпломы (ад таго ж дэкана) за выдатную вучобу, атрымліваў павышаную стыпендыю, граматы за ўдзел у грамадскіх жыцці, сярэдні бал 8,7 (за 4 семестры), дзясяткі па курсавых, прэміі за асобныя посьпехі.

16 студзеня мяне затрымалі, асуздзілі на 15 сутак за нецэнзурную лаянку. Я абскардзіў вырак у гарадзім судзе, працягваю абскарджваць у вышэйшых інстанцыях. Зьвярнуўся да кіраўніцтва факультetu выступіць на разглядзе абскарджання ў якасці

Франак ВЯЧОРКА.

сведак і даць характеристыку маёй асobe, ці належу я да людзей, якія лаюцца матам. Яны адмовіліся.

За час адсідкі я праpusьціў два іспыты. Папярэdnія трывалі без пытанняў. Паводле логікі чыноўнікаў з універсітetu, Акрэсціна – непаважлівая падстава пропуску заняткаў, а я праpusьціў ня толькі самі іспыты, але і іх перараздачы. Рашэннем дэкана С. Дубовіка мне быў прызначаны экзаменацыйны камісіі. Рускую літаратуру здаваў

выкладчыкам Саянковай Людміле, Капцаву Уладзіміру і Паўлоўскай Гражыне; стылістыку беларускай мовы – Іўчанкову Віктару, Цікоцкаму-малодшаму і Басавай Ганніне. Абодва прадметы – мae "каронкі", у веданыні якіх я не сумняваўся. Але кіраўнікі камісіяў вырашылі іначай. Прычым "валілі" Саянкова ды Іўчанкову. Астатнія проста адмоўчваліся, моўчукі падпісвалі і пратаколы. Але маўчаныне – у такіх выпадках – б'е цяжк, чым мэтанакіраваная хлюсна. Па рускай літаратуры паставілі "тройку", па стылістыцы – "двойку".

Я зрабіў аўдыёзапісы іспытаў. Пытаныні як Саянковай, так і Іўчанковай ніякім чынам ня тычыліся курсаў рускай літаратуры ды стылістыкі. На кафедры Іўчанкова я запатрабаваў праграму курсу, мне сказаў, што яе не існуе ў прынцыпе.

Сустрэўся з намесынкам дэкана сп. Самусевіч: "Ад мяне нічога не залежыць..." – парыравала яна.

Заходжу да Дубовіка. Той сумным голосам: "Ну што ты ад мяне хочаш?.. Ідзі да рэктара".

Рэктар В. Стражаваў інтэлігентна вытрымаў паўзу, а потым вымавіў сваю апраўданую: "Ведаеш, я сам ніякіх загадаў не падпісваю..." Даў зразумець, што ўсё-усё-усё прынята на значна вышэйшым узроўні.

12 лютага Лукашэнка адкрыў новы корпус. Ён агучыў новую канцэпцыю журналістыкі ў Беларусі. І я – як студэнт – у гэтую канцэпцыю праства не ўпісваюся.

Адлічаныя студэнты будуць пікетаваць БДУ

Старшыні культурніцкай камісіі Партыі БНФ Франаку Вячорку ўсё яшчэ не аддалі афіцыйную пастанову аб адлічэнні з журфаку Белдзяржуніверсітету. Менавіта праз гэта хлопец ўсё яшчэ ня падаў заяву ў суд адносна свайго адлічэння. Найхутчэй, што зробіць гэта Вячорка ўжо толькі на наступным тыдні.

Старшыня Партыі БНФ Лявон Баршчэўскі накіраваў лісты рэктарам БДУ і Лінгвістычнага універсітetu В. Стражаву і Н. Баранавай. Лісты тычацца адлічэння з ВНУ студэнтаў Франака Вячоркі і Антона Каліноўскага.

Баршчэўскі адзначае: "Мне б вельмі не хацелася задзейнічаць усе свае напрацаваныя гадамі контакты дзеля таго, каб мікнароднае супрацоўніцтва універсітэтам з шэрагам заходніх партнёраў было згорнутае".

Франак Вячорка таксама адзначаў, што ён зьбіраецацца бліжэйшым часам падаваць заяўку на пікетаваныя будынку іншых, пратэстуючыя супраць адлічэння сябра "Моладзі БНФ" Антона Каліноўскага. Сам Каліноўскі будзе падаваць такую ж заяву аб пікетаванні БДУ ў падтрымку Вячоркі.

Перспективы навучання няма

3 Мазырскага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітetu па палітычных матывах адлічаны Хведар Чаранкоў

Працягваюцца адлічэнні з вучобы студэнтаў, якія адбывалі ў часе зімовай сесіі арышты за апазіцыйную дзейнасць. Так, 5 лютага адлічылі непаўнолетняга студэнта Хведара Чаранкова з Мазырскага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітetu. Хведара затрымлівала міліцыя летасць 16 лістапада і сёлета 8 студзеня. Цяпер ён разам з бацькам павін пайсці ў гарыканкам на паседжанні адміністрацыйнай камісіі, якая будзе разглядаць ягоную справу за распавяджванье ўётак.

Бацька Хведара Юрась Чаранкоў ня мае аптымізму наконт перспективы навучання ў Беларусі: "Афіцыйнай паперы няма, але ўсе ведаюць, што ён не павінен здаць сесію. Мы пра гэта даведаліся неафіцыйным шляхам праз сваіх знаёмых. Перспективы навучання няма. Калі ён куды-небудзь паступіць вучыцца, то зноў успlyве яго справа ці яшчэ што-небудзь такое. Зъядуць яго... Застаецца толькі працаваць, а потым у войска забяруць..."

Спыніць перасльед моладзі!

(Пачатак на стар. 1)

Праваабарончы цэнтр "Вясна" расцэньвае адлічэнны Франака Вячоркі, Антона Каліноўскага, Зымітра Жалезнічэнкі, Фёдара Чаранкова, Кацярыны Салаўёўай як прайвілітарычна матываванага перасльеду і патрабуе ад адміністрацыі ўніверсітета прынаймь неадкладныя меры па аднаўленні гэтых студэнтаў у ВНУ.

Праваабарончы цэнтр "Вясна" таксама выказвае сваю заклапочанасць фактамі цікі на грамадзка актыўных студэнтаў з боку КДБ пры садзейнічанні і згодзе адміністрацыі вышэйшых навучальных установаў. Мы лічым, што ўдзел у спланаваным палітычным перасльедзе студэнтаў несумненчы з паніццем акадэмічных свабодаў і недапушчальны для дэмакратычных краін.

Мы патрабуем спынення гэтай ганебнай практикі і пакідаем за сабой права звароту ў міжнародныя арганізацыі студэнцкага самакіравання, еўрапейскія ўніверсітеты з патрабаваннем спынення ўсялякіх контактав з ВНУ, адміністрацыі якіх удзельнічаюць ў палітычным цкаванні студэнтаў.

Менск,
20 лютага 2008 г.

А памяць будзе жыць вечна...

(Пачатак на стар. 1)

акцыю ў памяць Ірыны Казулінай, асноўным патрабаваньнем на якой было: "Свабоду Казуліну!" На плошчу па розных ацэнках выйшлі каля тысячы чалавек. Сярод удзельнікаў дочки палітвэзня, моладзеўыя актыўісты, палітыкі. Уздоўж усёй плошчы расцягнуўся ланцуг людзей са сьвечкамі і партрэтамі Ірыны Казулінай. Міліцыянты папярэджвалі, каб удзельнікі акцыі разыходзіліся, бо "Кастрычніцкая плошча – ня месца для праяваў жалобы". Сярод удзельнікаў акцыі былі Ihar Рынкевіч, Анатоль Лябедзька, Аляксандр

Дабравольскі, Мікола Статкевіч і іншыя. На плошчы быў выкладзены крых з запаленых съвечак. У 18.50 удзельнікі акцыі з партрэтамі Ірыны Казулінай і запаленымі съвечкамі пачалі рухацца па ходніках у бок Чырвонага касцёлу. Каля будынку КДБ удзельнікі шэсцьця зноў разгарнулі расцягнуўшуюся ланцуг "Свабоду Казуліну!". Удзельнікі жалобнай акцыі ўсталявалі партрэт Ірыны Казулінай каля касцёлу і паставілі ля яго мнства съвечак і зынічоў, паклалі кветкі. На этым акцыя скончылася.

Родныя Ірыны Казулінай заявілі, што пахаваньне не адбудзе-

ца, пакуль з турмы не адпусьцяць разывітатаца Аляксандра Казуліна і сказалі, што пачынаюць бестэрміновую галадоўку пратэсту. Такую ж бестэрміновую галадоўку аб'явіў у турме і А.Казулін.

Позна ўвечары 25 лютага ўлады прынялі рашэнне адпусьціць Аляксандра Казуліна на трэй дні з калоніі на разывітанье з жонкай і 26 лютага ў гадзіну ночы начальнік Віцебскай калоніі Віталь Агнісцікаў прывёз вязня ў Менск.

Разывітанье з Ірынай Казулінай і жалобная імша прайшлі ў Чырвоным касцёле 27 лютага. Некалькі тысячай менчукоў праводзілі мужнюю дачку беларускага народу ў апошні шлях. Пахавана Ірына Казуліна пад Менскам, на могілках каля вёскі Тарасава. Дазвол на пахаваньне на Маскоўскіх могілках сталіцы ці на Кальварыйскіх, гарадзкія ўлады Менску не далі...

Аляксандра КАЗУЛІН з дочкамі па прыезьдзе з калоніі ў Менск.

"Улады ўзялі курс на зынішчэнне беларускай культуры і мовы"

(Пачатак на стар. 3)

ных службоўцаў аddyўся з жыхаром Гомелем Сяргеем Сямёнаўым. Пры перасячэнні беларуска-украінскай мяжы ён папрасіў мытнікаў прадставіць яму беларускамоўны бланк мытнай дэкларацыі, заявіўшы, што кепска валодае рускай мовай і ня хоча памыліцца пры запаўненні афіцыйнага документу. У выніку на С.Сямёнава быў складзены пратакол «аб непадпарадкованы законным патрабаванням службовай асобы», і ў жніўні ён быў аштрафаваны на 30 базавых велічыні (930 тыс. руб.). Сітуацыя паўтарылася ў верасні. І толькі выступ старшыні Канстытуцыйнага суда Р.Васілевіча падчас семінару з судзьдзямі, дзе ён у якасці непаважлівага стаўлення да беларускай мовы прывёў выпадак з С.Сямёнаўым, выправіў гэтую ситуацыю. "Такія выпадкі недапушчальныя, — падкрэсліў Р.Васілевіч. — Але, на жаль, яны ня рэдкія. Да нас нават зъяўрунуся абитурыент, у

якога пытаныні да цэнтралізаванага тэставанья па беларускай мове былі напісаныя па-руску. Ці можа ён правільна на іх адказаць?" 4 кастрычніка суд Цэнтральная раённы Гомеля апраўдаў С. Сямёнава "у сувязі з адсутнасцю складу права-парушэння".

Старшыня Канстытуцыйнага суда ўзъняў яшчэ некаторыя праблемы, якія тычацца правоў беларускамоўных грамадзянаў краіны. У прыватнасці, ён адзначыў, што "да нас неаднаразова паступаюць скаргі на тое, што заяву ў суд не прымаюць, таму што яна напісана па-беларуску. Я сам бачыў такую рэзалюцыю: "Перапішце заяву на нармальную мову". У Канстытуцыі запісана, што ў Беларусі дзівэе дзяржаўная мова — руская і беларуская, таму такая рэзалюцыя зъяўляецца непавагай да дзяржаўнай мовы... Адказнасць да непавагу да дзяржаўнай мовы ніхто не адмяняў". Ягоны выступ стаў адным з нешматлікіх прызнанняў

чыноўнікаў высокага рангу існаваныня праблемаў з ужываньнем беларускай мовы ў Беларусі. Р.Васілевіч заклікаў судзьдзяў карыстацца беларускай мовай на патрабаваныне ўдзельнікаў працэсу. Ён адзначыў, што "цяпер у нас ёсьць добрая прававая аснова дзеля таго, каб было забясьпечанае двухмоёе і, больш таго, каб дзяржаўныя служчыя адказвалі на той мове — рускай ці беларускай, на якой зъяўрунуся грамадзянін".

Дзяржава быў злытая ў адзін два акадэмічныя інстытуты — Інстытут літаратуры і Інстытут мовазнаўства, што сур'ёзна абмажкоўвае магчымасці фундаментальных дасьледаванняў у галіне беларускага мовазнаўства і літаратуразнаўства.. Палітычны дзеяч, філолаг Вінцук Вячорка заявіў з гэтай нагоды: "Я разглядаю гэтыя крок уладаў як чарговае пачыверджданье іх курсу на зынішчэнне беларуское культуры і мовы, прыхаванага за дэмагогіяй пра патрыятызм і незалежніцкай рыторыкай".

Бяз сълёз глядзе́ць немагчы́ма

Грамадзяне павінны ведаць пра лёсы сваіх мужных суайчыннікаў

5 лютага ў Беларускім ПЭН-Цэнтры адбыўся прэм'ерны паказ дакументальнага фільму «Рэжысёра і прадзюсера Вольга Мікалайчык «Вязні сумлення», прысьвеченага вядомым дэмакратычным дзеячам, знявеоленым па палітычных матывах.

«Сашанька, я цябе люблю, сынок! Ты невінаваты, я гэта ведаю!» – крыкам адчаю маці былога кандыдата ў прэзідэнты Беларусі Аляксандра Казуліна, асуджанага на пяць з паловаю гадоў пазбаўлення волі, у момант адпраўкі яго «на этапе» пачынаецца гэты фільм. Апрача прафесара Казуліна, героямі стужкі сталі моладзевыя актыўісты Павел Севярынец, Артур Фінькевіч, Зыміцер Дашкевіч, экс-дэпутат Вярхоўнага Савету Андрэй Клімаў і самыя блізкія іх сваякі.

Съветлья людзі ідэі

У фільме распавяддаецца пра жыцьцёвы шлях асобаў, прызнаных міжнароднай дэмакратычнай супольнасцю вязнімі сумлення, пра іх змаганье, пра тое, чым ахвяравалі гэтыя людзі і за што трапілі ў няволю, пра тое, у якіх часам нечалавечых умовах яны ўтрымліваюцца «на зоне» і што ім даводзіцца перажываша за кратамі.

Паводле словаў паэта Генадзя Бураўкіна, героі фільма – «Эта людзі ідэі, людзі съветльяя, якія ня толькі дзеля сябе і дзеля сваёй сям'і, а, калі гучна гаварыць, дзеля народу, дзеля Беларусі гатовыя на ўсё».

Аўтар стужкі Вольга Мікалайчык, добра вядомая як прадзюсер знакамітага фільму Юрыя Хашчавацкага «Звычайны прэзідэнт», адзначыла,

што тэма гэтае стужкі «ўзынікла ад пачатку, як у краіне зьявіліся палітвязні. То бок, гэта нельга разглядаць як нейкую асобную ідэю фільма, гэта факт, што трэба было рабіць кіно, і дзякуючы каналу «Белсат» зьявілася такая магчымасць».

Унёсак для раздуму

Як адзначае Вольга Мікалайчык, гэты фільм – яе маленькі ўнёсак у справу таго, каб людзі даведаліся пра лёсы сваіх мужных суайчыннікаў.

«Мне, напрыклад, вельмі цяжка ад таго, што я мала магу зрабіць, таму гэты фільм – мой такі прыватны мэсыдж у сусьвет, таму што прафесійна я магу рабіць толькі гэта».

У фільме выкарыстана шмат дакumentальнага матэрыялу, адзынага падчас зімовых і веснавых падзеяў 2006 году – году апошніх прэзідэнцкіх выбараў у Беларусі. Напрыклад, ёсьць кадры, прагледзеўшы якія, разумееш, чаму ўлады адправілі сваіх апанентаў у вязніцы.

Адзін з іх – выступ у Цэнтрвыбаркаме падчас рэгістрацыі кандыдатаў у прэзідэнты Аляксандра Казуліна, калі той прадманстраваў книгу «Расстрэльная каманда» былога начальніка менскай съледчай турмы Алега Алкаева і патрабаваў прыцягнуць да крымінальнай адказнасці «альбо грамадзяніна Лукашэнку, альбо грамадзяніна Алкаева, які недакладна падаў выкладзеныя ў книзе факты».

Бяз сълёз глядзе́ць нельга

Народная артыстка Беларусі Зінаіда Бандарэнка наўпрост спры-

чынілася да гэтага фільму – яна зъяўляеца аўтарам усіх інтэрв'ю з маці, бацькамі, жонкамі палітвязніковых. Завершаную ж стужку Зінаіда Аляксандраўна ўбачыла ўжо на прэм'ерным паказе.

«Бяз сълёз гэты фільм глядзе́ць немагчыма. Ён вельмі пераканаўча адлюстроўвае, што мы за людзі – беларусы. Эты фільм пераконвае, што мы, беларусы, ня зынікнем з мапы Зямлі. Дзякую Богу, што ў нас такія маладыя людзі, менавіта яны ўзрушилі наша ціхенкае беларускае балотца», – гаворыць Зінаіда Бандарэнка.

Паводле словаў народнай артысткі Беларусі, гутарыць з блізкімі зъяўленых было надзіва проста: «Адзінае, што я сама вельмі хвалявалася, і калі яны глядзелі на мяне вочы ў очы, мы, можна сказаць, проста плакалі».

Люстэрка рэчаіснасці

Надзённасць фільму «Вязні сумлення» адзначае і Генадзь Бураўкін: «Ён вельмі актуальны ня толькі таму, што ў турмах у нас знаходзіліся і знаходзяцца людзі, якія б маглі вельмі многа карысці зрабіць Беларусі, але і таму, што ён напамінае нераўнадушным людзям пра тое, што трэба змагацца, а ня проста ў душы не згаджацца з несправядлівасцю».

На пытаньне, ці будзе працяг фільму ў сувязі з таго, што палітвязнікі пачалі адпускаць на волю, Вольга Мікалайчык адказала: «Думаю, што, калі пройдзе яшчэ нейкі час і высьветліцца, што гэта толькі гульня з Еўропай, з грамадзтвам, то будзе працяг, і відавочна, што будзе зъяўляцца фільмы, прычым ня толькі мае, і да таго ж яшчэ больш моцныя».

«Форум 18» супраць рэлігійных абмежаваньняў

Міжнародная ініцыятыва «Форум 18» у Осле выступіла супраць жорсткіх абмежаваньняў дзеянасці замежных съявтароў у Беларусі.

Як вынікае з нядаўна падпісанага Саветам міністрапі Рэспублікі Беларусь документу, дзеянасць замежных рэлігійных прадстаўнікоў у Беларусі павінна ўзгадняцца з упаўнаважаным па спраўах рэлігій і нацыянальнасцяў. У кампетэнцыі чыноўніка, сярод іншага, вырашаць: працягваць ці скарачаць тэрмін знаходжання замежнага съявтара на Беларусі.

Чыноўнік таксама можа адмовіць

замежніку ў візіце, прычым без тлумачэння прычыны.

Як лічыць прадстаўніца «Форуму 18» Джэйральдзіна Фаган, «афіцыйны Менск мае намер выслучаць з Беларусі ўсіх замежных съявтароў, паколькі яны, з самых розных прычынаў, могуць не задавальняць беларускія ўлады. Характэрна, што падобныя заходы накіраваныя на супраць нейкіх дэструктыўных сектаў, а супраць традыцыйных рэлігій, якія тут дамінуюць. Напрыклад, каталіцызму. Вялікая частка католіцкіх съявтароў – не беларусы. У заяве «Форуму 18» крытыкуеца абмежавальныя характар беларускага Закону аб рэлігіі ад 2002 году, прыводзяцца факты арышту ды высылкі замежных

съявтароў з Беларусі, адзначаеца, што ўлады тлумачаць такія свае дзеяньні «пытањні нацыянальной бясліпкі». Паводле меркавання прадстаўнікоў «Форуму 18», такія тлумачэнні «усё ж не зъяўляюцца прымальнай прычынай для абмежавання свабоды веравізаньня. Новыя менскія правілы не адпавядаюць ні Міжнароднаму пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах, ні Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Беларусь падпісала абодва гэтыя дакументы».

У дакуменце таксама гаворыцца, што беларускія вернікі сабралі больш за 50 тысячаў подпісаў пад прашэннем аб зъменах у гэтым рэпрэсійным законе.